

Die uw jeugd vernieuwt als die van een arend

De Reformatie

Weekblad tot ontwikkeling van het gereformeerde leven

Vandaag trouw aan Schrift en belijdenis 2

Trouw aan de belijdenis

In dit artikel het vervolg van de publicatie van een lezing, die een antwoord wilde geven op de vraag wat het betekent om vandaag trouw te zijn aan Schrift en belijdenis. In het eerste artikel ging het vooral om de trouw aan de Schrift, nu komt de trouw aan de belijdenis aan de orde.

kerkelijk leven

B. Kamphuis ■

In dit nummer

Kerkelijk leven - B. Kamphuis Vandaag trouw aan Schrift en belijdenis 2	523
Meditatief - E. Brink Bedanken voor boosheid	526
Wandelen met God - B. van Luiten Vrij en ongewoon	527
Achtergronden - S. de Jong Theologie van kruis én overwinning (3)	529
Samenleving - J. Westert Zo gewoon mogelijk	533
Lied van de week - A. de Heer 'Zoals een arm vertroostend om mij heen'	536
Uit de kerken Persbericht	

Relatieve norm

Ook de belijdenis is norm in de kerk. We mogen elkaar eraan houden. Maar het is geen absolute norm. Het is een relatieve norm. Dat wil zeggen: de belijdenis is altijd gerelateerd aan de Heilige Schrift. De belijdenis ontleent haar gezag niet aan zichzelf, zoals de Bijbel doet. De belijdenis ontleent haar gezag aan de Heilige Schrift. Ze beroept zich op de Bijbel en kan daarom met gezag spreken. Daarom moet je ook anders omgaan met kritiek op de belijdenis dan met kritiek op de Bijbel. Als iemand weigert in de Bijbel te geloven, dan ben je in de kerk op de duur uitgepraat. Er is immers geen hoger gezag waarop je je beroepen kunt. Maar als iemand het niet eens is met de belijdenis, dan kun je altijd samen terug naar de Bijbel. Als iemand van buiten de gereformeerde kerk met kritiek op de belijdenis komt vanuit de Bijbel, dan moet je hem of haar serieus nemen. Dan kun je niet zeggen: het staat in de belijdenis, dus is het waar. Ook dan zul je samen de Bijbel moeten lezen. Want daar hangt het gezag van de belijdenis vanaf.

Dat wil natuurlijk niet zeggen dat het in de kerk vrij schieten is op de belijdenis. We hebben afgesproken dat we ons hieraan zullen houden. We gaan er daarom zorgvuldig mee om. Zeker mensen die in de kerk voorgaan in prediking en onderwijs, zijn tot die zorgvuldigheid verplicht: bijvoorbeeld predikanten en docenten aan de Theologische Universiteit. Ze moeten niet hun eigen ideeën propageren, maar de leer zoals wij die aanvaard hebben. Daarom staat ook in de ondertekeningsformulieren voor ambtsdragers dat we de leer van de belijdenis van harte geloven en zullen uitdragen en verdedigen.

Onmisbaar

Waarom hebben we eigenlijk een belijdenis, terwijl we ook al de Bijbel hebben? Zouden we niet net zo goed zonder kunnen? We weten dat er heel veel Bijbelgetrouwe christenen zijn die het zonder officiële belijdenisgeschriften doen. Ze hebben aan de Bijbel genoeg. Waarom wij eigenlijk niet.

God lokt met zijn woord ons antwoord uit

Naar mijn vaste overtuiging is in de kerk een belijdenis is onmisbaar. Een belijdenis is het menselijk antwoord op het woord van God. En God wil dat wij Hem antwoord geven op zijn woord. Dat zie je al in de Bijbel. De Here Jezus vraagt naar de belijdenis van zijn discipelen: 'Wie ben ik volgens jullie?' (Mat. 16:15). Jezus zegt zijn discipelen maar niet iets voor. Nee, Hij wil hun eigen belijdenis met hun eigen woorden. God lokt met zijn woord ons antwoord uit. Zo mogen wij God verheerlijken. Belijden hoort bij de omgang tussen God en ons in het verbond. God is in het verbond de eerste. Hij neemt het woord. Het verbond is eenzijdig in zijn ontstaan. Maar het verbond is tweezijdig in zijn bestaan. Dat wil zeggen: wij mogen er ook zijn in het verbond. Wij mogen ook in het verbond spreken. Wij mogen, wij moeten, zijn naam belijden. Daarom zegt Jezus in Mat. 10: 32: "Iedereen die mij zal erkennen (of belijden) bij de mensen, zal ook ik erkennen bij mijn Vader in de hemel". Het gaat niet zonder de goede belijdenis. Eigenlijk denk ik dat niemand het ooit zonder belijdenis afkan. Ook mensen die zeggen dat ze tegen elke belijdenis zijn, hebben toch wel degelijk een belijdenis. Als je zegt: de Schrift alleen, sola scriptura, dan heb je al een belijdenis. Dat is immers niet iets wat in de Bijbel staat. De Schrift alleen: dat is al ons antwoord op de Bijbel, onze belijdenis. Daarom is in feite onzin, een innerlijke tegenspraak, om te zeggen: de Schrift alleen, en daarom geen belijdenis. Zelfs om een belijdenis overbodig te verklaren, heb je een belijdenis nodig! De belijdenis is kennelijk onmisbaar.

Historisch

Maar hoe onmisbaar ook, we weten dat belijdenisgeschriften op een gegeven ogenblik in de geschiedenis zijn ontstaan. En ze dragen daarvan de kenmerken. Belijdenisgeschriften zijn menselijke, historische geschriften. Ze geven antwoord op de vragen van hun tijd vanuit de Bijbel. Maar dat zijn dan wel de vragen van hun tijd.

Kijk bijvoorbeeld maar naar ons alleroudste belijdenisgeschrift, de apostolische geloofsbelijdenis. Een prachtige, eenvoudige, diepe belijdenis, waardoor we ons verbonden weten met onze broeders en zusters van alle tijden en plaatsen. Maar het is tegelijk ook een belijdenis die helemaal de kenmerken van zijn tijd draagt. Je vindt er bijvoorbeeld niets in over de Bijbel als Gods Woord. Je vindt er niets in over de sacramenten, over doop en avondmaal. Dat was toen kennelijk nog niet nodig. Maar in de Heidelbergse Catechismus gaat het juist heel uitvoerig over de sacramenten. Zo uitvoerig dat je soms denkt: waren die sacramentszondagen maar weer voorbij. Zes zondagen lang gaat het erover, meer dan een tiende van alle zondagen. Zo belangrijk was de sacramentsleer in de dagen waarin de catechismus werd opgesteld.

Maar niet alleen de onderwerpen die behandeld worden, ook de manier waarop ze behandeld worden, draagt de kenmerken van de tijd waarin de belijdenis geschreven is. De Dordtse Leerregels hebben een behoorlijk ingewikkelde opbouw, zozeer zelfs dat één hoofdstuk twee nummers draagt: hoofdstuk 3 en 4. Je kunt je ook afvragen waarom de Dordtse Leerregels beginnen bij de eeuwige uitverkiezing, hoofdstuk 1, en niet eenvoudig in de werkelijkheid van ons leven, bij geloof en wedergeboorte, hoofdstuk 3/4. Zo doet Calvijn het wel, die begint met geloof en wedergeboorte en eindigt met de uitverkiezing. Dan krijg je in ieder geval niet het misverstand alsof je zeker moet zijn van je eeuwige uitverkiezing, voordat je mag geloven. Een misverstand dat vandaag nog velen in de problemen brengt.

Je kunt die wonderlijke opbouw van de Leerregels alleen begrijpen als je weet dat ze antwoord moesten geven op de Remonstrantie. Ze volgen de Remonstrantie op de voet. Alleen voegen ze het antwoord op de artikelen 3 en 4 van de Remonstrantie, die gingen over de verdorvenheid van de mens en over de wedergeboorte, samen in één hoofdstuk. Je zou als je nu een belijdenis over de uitverkiezing moest opzetten, dan vast heel anders doen. Maar toen kon het niet anders. Op een bepaald moment in de geschiedenis moet de kerk haar belijdenis formuleren. Dat is onze belijdenis: uitgelokt door het woord van God, maar een voluit historisch, menselijk geschrift.

Beperkt

Dat brengt ook met zich mee dat onze belijdenisgeschriften hun beperkingen hebben. Ze gaan lang niet over alles waarover je zou kunnen spreken als je antwoord gaat geven op het Woord van God. En ook dat wat ze wel behan-

we zijn heel rijk met onze belijdenis, maar ze vormen niet het laatste woord dat wij spreken kunnen

delen, behandelen ze op een beperkte manier, mee bepaald door hun situatie en tijd.

Wat zegt de belijdenis bijvoorbeeld weinig over het verbond! Wij hebben als gereformeerden in de loop van de tijd de rijkdom van het verbond vanuit de Bijbel leren verstaan. Maar kijk daarvandaan eens terug naar onze belijdenis. Geen enkel onderdeel is apart aan het verbond gewijd. Er zijn hier en daar wat losse opmerkingen. Zelfs bij de kinderdoop, in zondag 27 van de Catechismus en in art. 34 NGB gaat het er maar heel kort over.

Wat zegt de belijdenis ook weinig over de leer van de Heilige Geest. Zondag 20 is een van de kortste zondagen van de Catechismus, art. 11 NGB is ook heel beknopt. Zou je daarover vandaag niet veel meer zeggen? Er is toch juist heel aandacht voor de Persoon en het werk van de Geest. Een hedendaagse gereformeerde belijdenis zou daar vast op ingaan.

En dan zijn er ook nog de grote onderwerpen die ná de afsluiting van onze belijdenis aan de orde gekomen zijn. Wat is er vandaag niet veel discussie over schepping en evolutie en Intelligent Design. Natuurlijk kan onze belijdenis daarover niet spreken. Maar dat geeft tegelijk de beperktheid ervan aan. Zondag 9 behandelt de schepping zelf eigenlijk alleen maar in een

bijzin. Vandaag zul je daar, zeker in het onderwijs aan de jeugd van de kerk, toch meer over moeten zeggen. Kortom, we zijn heel rijk met onze belijdenis, maar ze vormen niet het laatste woord dat wij spreken kunnen.

Het is daarom niet vreemd dat er geregeld gevraagd wordt naar aanvulling van de belijdenis of nieuwe belijdenisvorming. Ik denk dat daar behoefte aan is. Je kunt dat niet forceren. Je zou er ook niet als Gereformeerde Kerken vrijgemaakt op je eentje aan moeten beginnen. Maar ik voel wel het verlangen dat wij als gereformeerde, Bijbelgetrouwe christenen in Nederland elkaar vinden, op basis van onze oude belijdenis, in een nieuw antwoord op het woord van God, waarmee we ook naar buiten toe duidelijk maken wie we zijn en waar we voor staan.

Slot

Natuurlijk kan en moet er veel meer aan de orde komen, als het gaat over de trouw aan Schrift en belijdenis. In de discussies na mijn lezingen kwamen ook steeds allerlei actuele en concrete kwesties naar voren: vragen rond de betekenis van wat de Bijbel vertelt over schepping en zondeval, vragen over de zondagsviering, vragen over kerkelijke samensprekingen met de Nederlands Gereformeerden met betrekking tot Schrift en belijdenis, vragen over de gaven van de Geest, vragen over hoe nieuwe belijdenisvorming in zijn werk zou moeten gaan - en ga zo maar door. In deze artikelen heb ik niet meer kunnen doen dan enkele hoofdlijnen aangeven, die van belang zijn voor onze omgang met Schrift en belijdenis. Het lijkt me wel belangrijk dat we bij discussie over concrete onderwerpen het eens zijn over die hoofdlijnen. Ik hoop dat deze artikelen daar iets aan hebben kunnen bijdragen.

Prof. dr. Barend Kamphuis is hoogleraar aan de Theologische Universiteit van Kampen en hoofdredacteur van dit blad.

uit de kerken

Assen-Marsdijk - beroep aangenomen: - J.E. Kramer te Hardinxveld-Giessendam
Alphen aan den Rijn - bedankt voor beroep: J.E. Kramer te Hardinxveld-Giessendam

Bunschoten-Spakenburg - jubileum: 30 april was ds. J.C. Post veertig jaar predikant. Zijn standplaatsen waren: Pieterburen (1967), Den Helder (1971), Schildwolde (1976), Spakenburg-Zuid (1982) en Zeist (geestelijke verzorging 'De Wijngaard', 1980). In 1998 ging hij met emeritaat.

Bedanken voor boosheid

Op die dag zul je zeggen:

Ik zal u loven, HEER.

U bent woedend op mij geweest,

maar uw toorn is geweken, u troost mij.

Jesaja 12:1

E. Brink ■

Hoe kun je nu iemand bedanken dat hij boos op je is geweest!? Dan moet het op zijn minst terecht zijn. Dat iemand niet zomaar boos was. Hij of zij heeft je duidelijk gemaakt dat dit écht niet kon. En dat je te ver bent gegaan.

Iemand kan ook boos zijn uit liefde. Woedend omdat hij zoveel om je geeft. En hij je niet over wil laten aan je misstap. Als hij niet boos zou zijn, zou hij je aan je lot overlaten. En zich helemaal niet in je interesseren. Er bestaat inderdaad zoiets als terechte boosheid, heilige boosheid!

Ik loof U omdat U toornig bent geweest!? Ah, nu begint er iets te dagen. God is nooit zomaar boos. Hij is altijd terecht boos. Hij is heilig verontwaardigd. Hij vindt het beneden onze stand als wij onszelf verlaten. Wij kunnen onszelf naar beneden halen door iets te denken of te doen wat niet goed voor ons is. Hij vindt het mensonwaardig als wij van Hem afwijken. Hij is boos als wij ons leven verknoeien of verknallen, onze gaven verprutsen of vergooien.

God blijft niet boos. Niet voor eeuwig zal Hij toornen. Waarom niet? Omdat Hij stopt in zijn boosheid? Omdat Hij op een gegeven moment door de vingers ziet? Aan alles komt een end? Het gaat niet zozeer om beëindigen van boosheid. Hij heeft die boosheid afgewend. In het licht van de toekomst weten we dat Jesaja doelt op Gods Zoon, zonder dat hij zich dat bewust is (1 Petr. 1:10v). Zo hebben de profeten gesproken. Gods boosheid is maar niet afgewend, die is op iemand anders afgewenteld. Gods enige Zoon heeft het allemaal op Zich genomen. Hij heeft alle terechte boosheid en heilige verontwaardiging gedragen.

En U troost mij. Troosten is daadwerkelijk helpen, eruit halen. Uw stok en uw staf troosten mij, zij geven mij moed. Niet alleen bescherming tegen kwade machten die op je afkomen en je willen breken: de stok waarmee Hij de roofdieren op afstand houdt. Maar ook de staf waarmee Hij corrigeert en een tik uitdeelt: hier jij, terug, deze kant op.

Vader, het is goed zo. Op U kan ik aan. U doet nooit iets zomaar. U laat mij niet aan mezelf over, U sluit mij aan uw hart. Hij is een Vader die eerst terecht boos is, maar het beste met me voorheeft. Hij moet eerst weghalen wat er tussen ons in is komen staan. Pas dan kan Hij mij in zijn armen nemen, nadat het goed is gemaakt. Hij verlangt ernaar genadig te zijn.

Maakt voor een korte tijd zijn toorn u bang, zijn liefde duurt uw leven lang.

Ds. Egbert Brink is predikant van de Gereformeerde Kerk te Waddinxveen.

Vrij en ongewoon

wandelen met God

Waarom geeft God aan de één zo'n andere levensweg als aan de ander? Waarom heeft de één voorspoed en de ander niet? Wat moet je met je handicap, als je om je heen zoveel gezonde mensen ziet? Waarom wordt iemand moeder, terwijl een ander dat ook zo graag zou willen? Waarom geeft God de één wel geloof, de ander niet?

B. Luiten ■

Indringende vragen

Een bonte mengeling van vragen. In allerlei vorm komen we ze tegen. Soms raken ze ons diep, worstelen we ermee, komen we er nauwelijks uit.

Eens zei Rachel tegen Jakob: 'Geef mij kinderen, anders sterf ik'. Waarop Jakob verontwaardigd reageerde: 'ben ik soms God?' (Gen. 30). Van Job is bekend, dat hij met God wel een soort rechtszaak wilde beginnen (Job 23). Indringende vragen kunnen opstijgen naar de hemel. Trouwens, de Heer legt ons zelf daarvoor de woorden op de lippen. Er zijn psalmen waarin de vertwijfeling ronduit wordt bezongen (zoals Ps. 77). Dan kunnen we er toch mee naar Hem toe gaan.

Diepte

De antwoorden zijn niet pasklaar te geven. Toch is er wel iets te zeggen over de vindplaats ervan. Als we gaan naspeuren, zover als we kunnen, in Gods bestuur, kijken we uiteindelijk in een peilloze diepte. Een diepte van *rijkdom*, wel te verstaan. Daaruit komen zijn beschikkingen naar ons toe (Rom. 11). Voor ons niet te doorgronden, maar daardoor juist verrassend, ongewoon.

Ongedacht

Een voorbeeld.
Het is kort na de zondeva. Stel, je bent als mensen bijeen. Je beseft met elkaar je daad, je schuld, en dat je niet meer terug kunt tot God. Je hebt zelf je navelstreng doorgesneden, de band met God, je enige levensader. Hoe heb je het kunnen doen? Maar je hebt het gedaan. Nu is er bederf in allerlei vorm, het zal alles en iedereen aantasten, je zit erin gevangen, je komt er nooit meer uit.
Stel, dat God dan aan ons vraagt, of iemand een oplossing weet. Ziet iemand nog een uitweg, een kans om het goed te maken? Kun-

nen wij onszelf reinigen, de band herstellen? Helaas...

Welnu, wie zou dan ook maar op de gedachte komen, *kunnen* verzinnen: 'God, U hebt nog een Zoon...', als Die nou eens naar de aarde kwam, mens zou willen worden, onze schuld zou willen dragen met alle gevolgen daarvan...' Zoiets zouden wij niet eens bedenken. En al zouden we het verzinnen, we zouden het niet durven zeggen. Dit zou zo uitermate buitengewoon zijn, dat je het niet over je lippen krijgt.

Maar wat in geen mensenhart op zou komen, wat geen mensenmond zou durven voorstellen, dat heeft God gedaan. In zijn onbegrijpelijke liefde.

Ongewoon

Maar nu wij. Wat wordt onze reactie? Na verloop van tijd wordt het toch... gewoon. Jawel. We juichen en springen niet meer, het enthousiasme gaat eraf, de kerk wordt saai en onder de preek zitten mensen zich te vervelen. We hebben het er niet meer over, we weten en belijden het, en daarmee krijgt het z'n plek. 'De verzoening' als onderwerp in een boek.

Is het zo erg met ons? Misschien niet. Maar we zijn er wel voortdurend toe geneigd. Terwijl we daarmee op het hart van God gaan staan. Niets is zo erg, als het offer van zijn Zoon *gewoon* gaan vinden.

We merken op, dat God maatregelen heeft genomen om dat te voorkomen. Hij geeft zijn geliefde Zoon, maar wel zo, dat het altijd ongewoon zal blijven. God benadrukt, dat Hij dat nooit had hoeven doen. Hij was geheel vrij daarin, en zo moet dat ook worden beseft.

Vrij

God zegt dat keer op keer op keer.
Maar Hij zegt het niet alleen.
Hij handelt daar ook naar.
Hij geeft zijn Zoon, maar niet aan iedereen.

Hij noemt geen namen van mensen die Hij overslaat, ieder kan altijd nog tot geloof komen, al is het in het laatste uur. Maar intussen merken we dat God wel degelijk mensen voorbij gaat. Met de bedoeling, niet dat wij over hen zullen oordelen, maar dat *wij* zullen beseffen: *God is vrij*. Zo had Hij ook *mij* voorbij kunnen gaan. Dat Hij *mij* opzoekt is een wonder! Dit is genade, dit is Hij werkelijk aan niemand verplicht.

Op die manier wordt de verbazing steeds opnieuw gevoed, vanuit een peilloze diepte, het welbehagen van onze God.

Geloven, Jezus ontvangen, het blijft hoogst bijzonder.

Alles wordt bijzonder

Van daaruit komt *alles* naar ons toe. In de diepte bij God is buitengewone rijkdom: wat we niet verdiend hebben, wat we niet meer zouden verwachten, komt toch naar ons toe. Leven, eten, drinken, werk, gezondheid, mogelijkheden, huwelijk, kinderen, vrijheid, en noem maar op. God geeft veel en overvloedig. En Hij geeft zo, dat het altijd *ongewoon* blijft. We zullen altijd voelen, dat Hij *vrij* is hierin. God geeft wat Hij niet hoeft te geven. En daarom geeft Hij het ook af en toe *niet*. Hij schenkt veel. *Eten en drinken* bijvoorbeeld, maar niet aan iedereen, er is ook honger en dorst. *Gezondheid*, maar er is ook ziekte en handicap. *Huwelijk*, maar er blijven ook mensen ongewild alleen. *Kinderen*, maar er blijven ook mensen kinderloos. *Vrijheid*, maar er is ook diep leed en schrijnend onrecht in gebieden van oorlog en overheersing. Daarmee is niet gezegd, dat we dit passief moeten ondergaan. Zalig (bijvoorbeeld) de barmhartigen, die eten en drinken brengen waar het nodig is! Maar toch: de boodschap van vrije genade vult de wereld, beheerst je leven. Ieder ontvangt, maar niemand krijgt alles. Altijd heb je iets, wat een ander niet kreeg. En andersom. Want sinds de zondeval heeft niemand ergens recht op.

Genade verstaan en uitdragen

De bedoeling wordt duidelijk. Onderling vergelijken is heel begrijpelijk, maar kan je ook ongelukkig maken. Terwijl het Gods bedoeling is, *dat we dicht bij de bron komen*. Vrije gunst, pure liefde uit het hart van God, daaruit komt alles voort! Niet alleen als het over verzoening gaat, maar ook de dagelijkse dingen, in alle facetten van het leven. Overal komt het label aan te hangen: 'dit hoefde Ik niet te geven, maar ik geef het toch. En om dat besef levend te houden geef Ik het niet aan iedereen'. Als je die boodschap verstaat, komt er een diepe blijdschap in je hart, bij alles wat je krijgt. En je merkt op, als je iets mist, dat God daar een boodschap in legt. Dan is er meer dan een gemis, hoe verdrietig ook. Dan wordt heel belangrijk hoe je over God spreekt, over zijn

liefde en genade. Dat je daar *genoeg* aan hebt, aan *wilt* hebben. Je wordt dan als een preek, door God zelf geschreven, waarbij mensen niet zo gauw in slaap vallen. Een boodschap die de wereld zo hard nodig heeft. De mens heeft alles in eigen hand genomen, alles lijkt maakbaar tot en met de verbouwing van een lichaam toe. Terwijl we *niets* hebben. Er zou niets meer zijn, als Jezus niet alles had gegeven.

Als God eens ons leven zal doornemen, bij wijze van terugblik, en zal vragen naar de hoogtepunten, wat ga je dan aandragen? Je huwelijk, je diploma, je succes? Dat mag best. Maar ik denk dat God wijst op die momenten dat alles uit je handen viel, de dag van het slecht-nieuws-gesprek, de lange tijd van lijden, enz. Wat heb je toen gezegd over Mij, uit jouw diepte? Was daar nog steeds de liefde, het vertrouwen? Nee, niet vanzelfsprekend, juist niet! Maar daarom zo kostbaar, van blijvende waarde...

Je kunt er niet omheen

Zo komen we tot een slotsom.

Het *ongewone* en *vrije* in Gods handelen kan voor ons heel moeilijk zijn. Het kan in ons leven zelfs lijken op willekeur, op niet willen horen naar gebeden.

Toch komt heel ons leven te voorschijn uit *dat ongewone en vrije handelen van God*. Stel je voor, dat Hij zo niet had willen handelen...! Dan was Jezus niet op aarde gekomen. Waar waren we dan gebleven?

Vrije gunst: je loopt er tegen aan, om te beseffen dat je daardoor leeft.

Ds. Bas Luiten is predikant van de Gereformeerde Kerk te Zwolle-Centrum.

Theologie van kruis én overwinning (3)

In het vorige artikel concludeerde ik dat de onder ons gangbare uitleg van Romeinen 7 wat mij betreft niet aan geloofwaardigheid heeft ingeboet. Ook dat de breedte van deze uitleg in de belijdenis duidelijk herkenbaar is. Een mooie afsluiting dus... Eind goed al goed.

Ik gaf toen al aan dat deze gevolgtrekking mij iets te snel gaat.

Dat de leer correct schriftuurlijk is geformuleerd is prachtig, maar zegt nog niet alles.

Daar wil ik in dit afsluitende artikel nog iets over schrijven.

S. de Jong ■

Theorie en praktijk

Zowel 'zonde' als 'overwinning' heeft een blijvende plek in het normale christelijke leven. Dat is voor gereformeerden geen opzienbarende conclusie. Ook de officiële papieren van onze kerk maken daar melding van.

Toch is de vraag of dat ook de werkelijkheid is van het normale christelijke leven zoals dat onder ons gestalte krijgt en beleefd wordt. Zonder in generalisaties te vervallen of met de vinger naar deze of gene persoon of generatie te wijzen, zijn daar volgens mij best wel wat vraagtekens bij te plaatsen. Een gezonde leer loopt niet per definitie parallel aan een gezond leven.

Ik wil dat in twee richtingen uitwerken.

Zo'n 10 jaar terug signaleerde De Bruijne in de praktijk al een eenzijdig accent op de zonde ten koste van overwinningen met de gevolgen die dat met zich meebrengt: *Vaak denken mensen, dat wij leren dat je niets goeds kunt doen en dat uiteindelijk alles weer uitloopt op de zonde.*

Dat leidt soms tot een sombere kijk op het leven, maar kent ook een berustende variant: wij zijn nu eenmaal zondaars en moeten het hebben van Christus' vergeving.

Die waarneming deel ik.

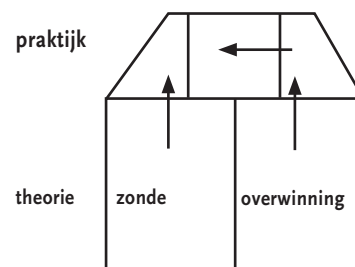
Ik denk dat de door de Geest in de mens gewerkte 'overwinning' wel eens wat onderbelicht blijft. Straks zal ik daar wat argumenten bij leveren.

Daarnaast denk ik dat in zeker opzicht in de praktijk van ons christelijke leven óók de zonde onvoldoende uit de verf komt. Ook daar zal ik een paar argumenten voor geven.

Als je het normale christelijke leven met een huis zou vergelijken, dan zou je kunnen zeggen dat op de begane grond alles prima in orde is. De fundering is stevig. De verdeling van de verschillende kamers in de ruimte is

goed. Alle reden om blij te zijn. Maar loop je naar boven en kom je op de eerste verdieping dan ontstaat er een wat ander beeld. De indeling is niet zoals op de bouwtekening. Met name de verdeling en grootte van de kamers deugt niet.

Zo zit in theorie het normale christelijke leven goed doortimmerd in elkaar maar wordt m.i. de weerslag daarvan in de praktijk soms gemist. Dat geldt voor beiden: de overwinning komt aandacht te kort, maar ook de zonde dreigt in de praktijk zo maar ondergesneeuwd te raken.

Het normale christelijke leven

Zonde in de praktijk

Theoretisch maakt 'zonde' een substantieel deel uit van het christelijke leven, maar in de praktijk - is mijn stelling - is dat minder het geval. Zonde gaat diep.

Het wijst op een fundamentele breuk met en afstand tot God die er niet zou mogen zijn.

Zoals Paulus het op formule brengt: *zondig is: alles wat niet uit geloof voortkomt* (Rom. 14:23).

Zonde is niet alleen maar verkeerd doen, maar ook het goede nalaten.

Niet maar in liefde tekortschieten, maar naar Gods(!) maatstaf in liefde tekortschieten.

De gevolgen strekken zich dan ook heel ver uit.

Als het om zonde-ontdekken gaat schrijft Packer: *Een duidelijker inzicht in Gods zuiverheid heeft weerspiegeld gevolg, alsof die zuiverheid een licht is dat schijnt in de schuilhoeken van ons eigen ik en alles wat tot nu toe in het donker verborgen was, nu zichtbaar maakt. Het gevolg daarvan is dat christenen nu door het heldere licht van God in zichzelf zondige bedoelingen en gezindheden gaan zien, fouten, tekortkomingen waarvan ze zich tevoren niet bewust waren,*

eenvoudigweg omdat hun geweten hun gedrag niet voldoende had onderkend. De dingen die ze dan zien, omvatten:

- koppige zondige gewoonten;
- een chronisch patroon om het moreel gezien niet zo nauw te nemen;
- zwakheid in moreel opzicht;
- begeerten die werkelijk slecht zijn;
- een arrogante houding;
- tekortkomingen in hun gedrag als een gevolg van hun temperament;
- de neiging om zichzelf te verheerlijken, gemakzuchtig en zelfmedelijdend te zijn;
- de neiging om zichzelf te beschermen als een gevolg van de verwondingen die ze in het verleden opgelopen hebben;
- morele afwijkingen als een gevolg van littekens die in het verleden door mishandeling zijn ontstaan en waarvoor ze nu bang zijn.

Zonde omvat met andere woorden nogal wat, gaat dieper als menig een zich realiseert en nestelt zich overal.

De vraag is nu of dit alles ook **in de praktijk** van het christelijke leven te merken valt.

Zoals gezegd, ik denk dat daar wel wat vraagtekens bij te plaatsen zijn.

Ik wijs daarbij op een paar punten.

1. Een duidelijke indicatie dat de zonde in de praktijk van het christelijke leven niet altijd voldoende uit de verf komt, vormt de steeds luider klinkende klacht dat de zonde 'uit beeld raakt'. We leven in een cultuur die zover van God is vervreemd dat een woord als 'zonde' in de beleevingswereld van mensen zijn inhoud heeft verloren en het kan bijna niet anders of het verdwijnen van deze term beïnvloedt óók de praktijk van het christenleven. Velema concludeert *Als de inhoud van de begrippen al niet geheel verdwijnt, zal hij toch aan slijtage onderhevig zijn. De scherpe kantjes gaan eraf. Het wezen van de zaak dreigt van vorm en kleur te veranderen; en daarbij blijft het niet.*

Zoals gezegd: signalen in deze richting klinken steeds vaker en luider: in de prediking zou zonde en oordeel onderbelicht blijven. Het in zwang zijnde godsbeeld zou incompleet zijn: de God die ons een goed gevoel geeft, ons koestert en ondersteunt, komt meer en meer op de voorgrond te staan; 'zonde' past daar niet bij. Genoeg signalen om aan te nemen dat 'zonde' in de praktijk geen of in ieder geval een minder vanzelfsprekend onderdeel uitmaakt van het normale christelijke leven dan in theorie zou horen.

2. Een tweede indicatie voor de stelling dat zonde in de praktijk minder aanwezig is, ligt m.i. in de bespreekbaarheid van zonde en met name de sfeer waarin dit vorm kan krijgen. Als 'zonde' in de praktijk een substantieel onderdeel van het normale christelijke leven vormt, zou het niet ongewoon of onwennig horen te zijn om dat ter sprake te brengen. Als het besef dat we allemaal blijvend zondig

zijn het christelijke leven echt stempelt, zou het ook niet moeilijk dienen te vallen om zonden te bespreken, te belijden en te vergeven. Toch wordt het klimaat vaak niet zo beleefd.

K. Schilder schreef al: *Het 'klimaat' is bij ons vaak zo ongeschikt, voor intieme bespreking van geestelijke ervaring en bevinding. (...) Hoe vaak laten we elkaar lezen in onze ziele diepten? (...) Zou er geen rijkdom van geestelijk verkeer (...) voor ons opengaan, als wij meer elkaar lieten zien, hoe moeilijk het is, christen te zijn, hoe zwaar het is, iets van Christus' ontzaglijke eisen na te komen.* Ondanks dat de zonde ons leven stempelt, is de sfeer in de praktijk niet zo dat wij onder elkaar makkelijk over onze fouten en tekortkomingen spreken.

Hetzelfde geldt voor de tegenhanger van zonde belijden: vergeving ontvangen.

Als 'zonde' in de praktijk een substantieel onderdeel van het christelijke leven uitmaakt, zou een vergevingsgezind klimaat een automatisch gevolg zijn.

Wie immers ervan doordrongen is dat hij zélf diep zondig is en het van genade moet hebben, zal naar anderen toe mild en vergevingsgezind zijn. Denk aan de confronterende manier waarop de Here Jezus de Farizeeën aanspreekt op hun liefdeloosheid (Lk. 11:37vv; 18:9vv), zijn gelijkenis van de koning die van zijn dienaren rekenschap vraagt (Mt. 18:23vv) en de nauwe verbinding die Hij in het Onze Vader aanbrengt tussen zelf vergeving ontvangen en anderen vergeven (Mt. 6:12).

Bewust zijn van (vergeven van) zonde maakt mild en verdraagzaam.

In de praktijk blijkt dat echter helaas lang niet altijd merkbaar en wordt het kerkelijk klimaat onder ons juist nogal eens getypeerd en ervaren als veroordelend, kritisch en negatief.

3. Dat zonde in de praktijk van het normale christelijke leven onvoldoende doorwerkt, wordt m.i. mede veroorzaakt doordat het spreken en denken over 'zonde' nog wel eens wat aan de oppervlakte blijft. Zondigen wordt maar al te vaak nog gedefinieerd in termen van morele overtredingen, ethisch laakbaar gedrag (door Luther 'poppenzonden' genoemd) zonder dat de diepte van de zonde jegens God echt gepeild wordt. Dat niet de diepe toon getroffen wordt die bijvoorbeeld Paulus in de Romeinenbrief en met name in hoofdstuk 7 aanslaat, werkt er m.i. ook aan mee dat 'zonde' in de praktijk van het normale christelijke leven een minder substantieel onderdeel uitmaakt dan dat in theorie omschreven is.

Overwinning in de praktijk

Theoretisch vormen overwinningen eveneens een substantieel deel van het christelijke leven.

Ook hiervan geldt m.i. echter dat het in de praktijk veel minder het geval is.

Ik noem een paar aandachtspunten:

1. Als overwinningen deel uitmaken van het normale christelijke leven mag je verwachten dat daar ook de nodige aandacht voor is en aan wordt gegeven. Douma schrijft: *Wie gelooft dat niet alleen de zonde, maar ook de heiliging in het leven vorm krijgt, zal zich niet blind staren op alles wat er verkeerd is. De kerk kent martelaren en veel andere lichtende voorbeelden van geloof, heiliging en volharding. Zij kent ook gemeenten en gemeenschappen die met ere vermeld mogen worden. De brieven van Jezus Christus aan de zeven gemeenten in Klein Azië geven aan dat niet alles kommer en kwel is.*

Toch blijkt dat de aandacht daarvoor in de praktijk nogal eens tegenvalt of zelfs moeite oplevert. Ons kerkelijke leven staat erom bekend dat het sterker is in te benoemen wat fout is dan te genieten van wat goed is. Aandacht voor wat de Geest in het leven van christenen uitwerkt wordt onder de vlag van 'subjectivisme' al gauw in de verdachtenhoek geplaatst. Vooral niet teveel aandacht voor de mens en zijn getuigenis luidt al gauw het motto, zonder ermee te rekenen dat de overwinning van de Géést in die mens daarmee ook aandacht tekort komt. De Geest die aan zonden ontdekt, maar die óók Heer is en levend maakt.

zonder ermee te rekenen dat de overwinning van de Géést in die mens daarmee ook aandacht tekort komt

2. Het is bekend dat veel gereformeerden de overstap maken naar een evangelische gemeente en zich daar laten overdopen.

Naar mijn idee speelt daarbij mede op de achtergrond dat men de overwinning in een christenleven onder ons te weinig in beeld vindt komen en ervaart.

De steeds vaker voorkomende overgang van gereformeerd naar baptist heeft naar mijn overtuiging minder met een veranderde visie op de doop te maken maar meer met de sfeer in de verschillende kerken. De voor het lidmaatschap noodzakelijke geloofsdoop neemt men op de koop toe.

Er is al vaker gesignaleerd dat wij in ons kerkelijke leven altijd wat eenzijdig gericht zijn (geweest?) op de (zuiverheid van de) leer en minder op het (persoonlijk doorleefde) geloof. De preek moest schriftuurlijk zijn. Terecht, maar dat die preek áánkomt, áánsprekt, de hoorder in zijn hart treft en voor de keuze stelt, is toch óók niet onbelangrijk?

We hebben heel wat gediscussieerd over de ware kerk. Kenmerken, eigenschappen, onderscheidingen: scheurkerk, ware kerk, valse kerk, minder ware kerk, meer valse kerk... Maar als er in die discussies over de kerk onverhoopt ook kritiek op het eigen kerkelijke leven doorklonk, dan was het al gauw: 'daar gaat het niet

om, je moet de kerk op haar papieren beoordelen.'

Ons gereformeerde leven zou je een 'geformuleerd' leven kunnen noemen. Een doop vindt plaats aan de hand van een formulier. Avondmaalvieren ook. Trouwen ook. Bevestiging van ambtsdragers ook. Zelfs een toch zo persoonlijk gebeuren als het doen van geloofsbelijdenis gebeurt aan de hand van een formulier. Wie het lijstje met formulieren in het kerkboek nagaat, komt op het indrukwekkende aantal van 17. Het is dat we geen rouwdiensten kennen, anders zou er ook zeker een formulier voor het begraven van gelovigen in het rijtje hebben gestaan. Bij alle goede dingen die je daarvan kunt zeggen, zorgt dat bij voorbaat toch voor een stuk formalisme en onpersoonlijkheid.

Hiertegenover is in een evangelische gemeente door de bank genomen meer aandacht voor wat het geloof in mensen uitwerkt. Preken zijn vaak wat persoonlijker getoonzet, getuigenissen worden gegeven, van verandering en vernieuwing wordt verslag gedaan, en dat maakt indruk en stimuleert.

Dat de Geest overwinningen werkt in het leven van mensen - zichtbaar en merkbaar - raakt zeker mensen die leven in een cultuur waarin God toch al zo naar de achtergrond is verdrongen diep en wekt het verlangen om van die gemeenschap waar dat merkbaar is ook deel te mogen uitmaken.

3. Als het gaat om kruis en overwinning, dan wil in de praktijk de aandacht voor het kruis die voor de overwinning nogal eens overschaduwden.

Hoe vaak blijft een huisbezoekrapportage van een adres waar in positieve zin veel gebeurt beperkt tot 'goed bezoek' en hoeveel aandacht vragen situaties waarin zonde de boventoon voert?

Hoe vaak wordt een gemeente geprezen om wat ze doet op het terrein van evangelisatie of werk van barmhartigheid?

Hoeveel genieten we van alles wat God ons geeft in relatie tot alles waar we ons over beklagen en bekritisieren?

Het zijn signalen dat er te weinig oog is voor de overwinning in het normale christelijke leven.

Zonde én overwinning in Christus.

Als wat ik hierboven schreef klopt, dan roept het wel een vraag op: hoe moet het dan wel precies? Hoe komen in een persoonlijk geloofsleven en een kerkelijk leven zowel in de theorie als de praktijk, én zonde én overwinningen tot hun recht?

Het lijken immers bijna onverzoenlijke zaken: het herkennen en benoemen van wat de Geest in het leven van een christen doet én tegelijkertijd de voortdurende confrontatie van zonden in datzelfde leven.

Ze mogen misschien onverzoenlijk lijken, ze zijn het niet: hun verzoening komt tot stand in Christus!

Douma schrijft: *Ons verstand kan die twee-eenheid niet begrijpen of inzichtelijk maken. Het is een zaak van het geloof die beide delen in de band aan Christus toch als eenheid laat ervaren.*

De Bruijne wijst op de persoonlijke band aan Christus die alles voor ons is: *Typerend voor echt geloof is de omhelzing van Christus. Geloven is meer dan de Bijbel beamen, meer dan geloven dat er een God is die je wil redden, meer dan ja zeggen tegen al Gods beloften, meer dan Gods geboden proberen te doen: het geheim is de liefdesrelatie tot de levende persoon van Christus hier en nu. Je 'ziet' Christus (Hebr. 2:9), weet je door de Geest één met Hem en vindt letterlijk alles in Hem.*

Ook de benedictijner monnik Anselm Grün roept in zijn boek met de sprekende titel *Innerlijke tweestrijd* op om ons met onze innerlijke verscheurdheid op Christus te richten: *De blik op Jezus leidt me tot mezelf, tot de ware kern van mijn persoon. Dan ervaar ik heelheid. Want de liefde van Christus omvat beide zijden in mij: die van de rechtvaardige en die van de zondaar, die welke de wet als goed heeft leren kennen én die welke steeds weer in zonde valt en die tegen de wet in handelt.*

Zonde in Christus

In Christus komt allereerst het zondige, vermoeide en belaste leven tot haar recht en tot rust. Kijk je door Zijn ogen naar je leven dan ontdek je pas goed hoe diep de zonde zit. Maar dat verontrust je niet, je verdoezelt het ook niet, want degene door wiens ogen jij kijkt, is ook degene die voor je zonden heeft betaald.

Dankzij Christus zijn mijn zonden geen breuklijnen meer in mijn relatie tot God.

Hij maakt het verschil:

- Zo moet u ook uzelf zien: dood voor de zonde, maar in Christus Jezus levend voor God (Rom. 6:11);
- God heeft hem die de zonde niet kende voor ons één gemaakt met de zonde, zodat wij door hem rechtvaardig voor God konden worden (2 Kor. 5:21);
- Hij heeft zichzelf voor ons gegeven om ons van alle zonde vrij te kopen, ons te reinigen en ons tot zijn volk te maken (Titus 2:14a).

In Christus mag ik mij dan ook helemaal vrij weten: *Wanneer de Zoon u vrij zal maken, zult u werkelijk vrij zijn* (Joh. 8:36);

Christus heeft ons bevrijd opdat wij in vrijheid zouden leven (Gal. 5:1)

Leef als vrije mensen (1 Petr. 2:16a).

Wat een heerlijk gevoel is dat.

... God die je je zonden niet meer aanrekent en je vrij spreekt.

... Geen veroordelende maar een liefdevolle God.

En het geldt niet alleen voor mij, het geldt precies hetzelfde voor ál Gods kinderen.

Daar gaat wat van uit.

De rust en vrijheid in Christus die zijn volgelingen mogen kennen, zorgt voor een onderlinge sfeer van royale vergevingsgezindheid.

Het geeft een klimaat waarin men gemakkelijk elkaar zijn zonden belijdt.

Hoe meer in Christus hoe makkelijker het gaat.

Overwinning in Christus

In Christus komt ook het goede op zijn plek. Je zegt niet: 'ik voortreffelijk mens', maar: Christus doet alles voortreffelijk in mij.

Wat een bevrijdend gevoel is het dat je uit jezelf Gods werk niet hoeft te doen en dat je uit jezelf niet die voortreffelijke christen hoeft te zijn.

Wat een ontspannen gevoel is het dat Hij in je leven vrucht gaat bewerken. Christus verandert je leven, dat hoef je niet zelf te doen. Je wordt nooit aan jezelf overgelaten.

Ook onze levensheiliging komt in Christus naar ons toe. Ook wat dat aangaat ben je helemaal veilig en geborgen bij Christus

- Ef. 2:10 *Want hij heeft ons gemaakt tot wat wij nu zijn: in Christus Jezus geschapen om de weg te gaan van de goede daden die God mogelijk heeft gemaakt.*
- 1Kor. 1:30 *Door hem bent u één met Christus Jezus, die dankzij God onze wijsheid is geworden. Door Christus worden wij rechtvaardig en heilig en door hem worden wij verlost.*
- 1Kor. 6:11 *Sommigen van u zijn dat ooit geweest, maar u bent gereinigd, u bent geheiligd, u bent rechtvaardig verklaard in de naam van de Heer Jezus Christus en door de Geest van onze God.*
- Titus 2:14 *Hij heeft zichzelf voor ons gegeven om ons van alle zonde vrij te kopen, ons te reinigen en ons tot zijn volk te maken, dat vol ijver is om het goede te doen.*
- Hebr. 10:10 *Op grond van die wil zijn wij voor eens en altijd geheiligd, door het offer van het lichaam van Jezus Christus.*

Aandacht daarvoor vragen is niet de mens centraal zetten, maar demonstreren waartoe Christus in mensen allemaal toe in staat is.

Wie zou Hem dat misgunnen?

'Ik zondig nog wel eens'

Ik ben deze artikelen begonnen met te vertellen dat ik in gesprek ben gekomen met mensen die van zichzelf zeggen: 'ik zondig nog wel eens'.

Hebben deze artikelen voor mij hierin ook iets betekend? Hoe ga ik ons gesprek vervolgen?

Waar ik voorheen misschien geneigd zou zijn om als door een wesp gestoken te reageren met: 'dat kan niet..., kijk maar..., lees maar', denk ik dat ik nu ga beginnen met wat goed is ook als zodanig te benoemen.

- Mooi dat de Geest in jullie werkzaam is.
- Machtig dat Christus zoveel doet in jullie leven.
- Wat zijn er overwinningen mogelijk en wat mag en kun je groeien met de Geest van Christus in je.

Daarna zou ik aandacht willen vragen voor de andere kant die je in de Bijbel in het leven van gelovigen ook tegenkomt.

- Jakobus die het over het vele struikelen van ons allemaal heeft
 - Paulus met zijn verzuchting 'ik ellendig mens'.
 - Jezus die ons leert bidden: vergeef ons onze schulden.'
- En dan maar eens horen wat de reactie is.

Ds. Sieds de Jong is predikant van de Gereformeerde Kerk te Assen-Kloosterveen.

Zo gewoon mogelijk

Ik herinner het mij nog als de dag van gisteren. Samen met 'Philadelphia-pastor', ds. Johan Smit, was ik op weg naar een werkbezoek in Friesland. We hadden een boeiend gesprek over de communicatie met mensen met een verstandelijke beperking. Zo ter hoogte van Staphorst vroeg Johan Smit: "Wat is zonde? Leg dat woord in twee zinnen uit aan een mens met een verstandelijke beperking?" Daar zat ik met mijn goeie gedrag.

J. Westert ■

Zonde is zo'n vanzelfsprekend begrip in het christelijk geloof. Je staat er niet nauwelijks bij stil, dat voor sommige mensen abstracte woorden als 'genade' en 'zonde', 'heilig' en 'onheilig' moeilijk te doorgronden zijn. Ik moest er aan denken toen ik het boek *Zo gewoon mogelijk* in handen kreeg. Johan Smit geeft informatie en tips om mensen met een verstandelijke beperking zo gewoon mogelijk te laten meedoen in een kerkgemeenschap. De inclusieve kerk, zogezegd. Op dat terrein valt er nog veel te leren voor de samenleving en voor kerkgemeenschappen. En wie ervan wil leren, zal gaan beseffen dat het een verrijkende ervaring is.

Johan Smit is verbonden aan het Instituut voor Theologie en Sociale Integratie (ITSI). Het ITSI is in 2006 opgericht op initiatief van organisaties, die betrokken zijn de zorg voor mensen met een verstandelijke beperking, zoals Stichting Philadelphia Zorg, 's Heeren Loo Zorggroep, PhiladelphiaSupport, Reliëf en Samen Geloven, Gewoon doen. Ter gelegenheid van de officiële start van het ITSI is *Zo gewoon mogelijk* uitgebracht.

ITSI

Het ITSI wil een bijdrage leveren aan de participatie van mensen met een verstandelijke beperking. De focus is daarbij in de eerste plaats gericht op lokale geloofsgemeenschappen. De oprichters hebben als visioen: 'een stralende samenleving waarin mensen met een verstandelijke beperking 'inclusief' tot de gemeenschap behoren'. Het ITSI biedt ondersteuning om plaatselijke gemeenten te helpen voldoende competenties te verwerven voor het vormgeven van dat visioen. Er worden cursussen aangeboden voor pastores en vrijwilligers, er wordt onderzoek gedaan naar knelpunten. Er wordt informatiemateriaal verzameld en samenwerking gezocht met andere organisa-

ties. Wie meer wil weten verwijs ik naar www.itsi.nl

In de prefase ben ik bij het initiatief van Johan Smit betrokken geweest. Toen hebben we ons ook afgevraagd hoe het komt, dat juist de kleine reformatorische organisaties en geloofsgemeenschappen zover afstaan en weinig betrokken zijn bij een praktisch initiatief als het ITSI. Wat mij betreft, hadden ook de Vereniging Dit Koningskind en de Stichting Sprank prima tot de initiatiefnemers kunnen behoren. Laten we wel wezen, ook in het achterland van deze organisaties valt er in lokale kerkgemeenschappen nog genoeg te ontwikkelen om mensen met een verstandelijke beperking zo gewoon mogelijk te benaderen.

Naast de activiteiten die Johan Smit al organiseert, zou ik hem adviseren zich ook eens op de kosten te richten. Dat zijn praktijkmensen, die veel zien en veel kunnen bijdragen. Tot zover iets over het ITSI en de aanleiding tot het boek *Zo gewoon mogelijk*.

Volwaardig

Zo gewoon mogelijk bestaat uit twee delen. Het is een handreiking aan kerken tot bewust en methodisch omgaan met de leefwereld van mensen met een verstandelijke beperking. In het eerste deel wordt vooral ingegaan op het 'wie' en het 'wat' van mensen met een verstandelijke beperking. 'Wie' mensen met een beperking zijn, verdwijnt gemakkelijk achter het 'wat' van hun beperking. Dat maakt hun plaats in de samenleving vaak ondergeschikt en marginaal. Het 'wat' van de beperking kan worden ondervangen door goede ondersteuning. Zo kan het 'wie' weer centraal komen te staan. Goede ondersteuning begint met een sterke overtuiging: ze horen er volwaardig bij! Dat lukt alleen als je inzet op een optimale communicatie. Over die totale communicatie - met name in de kerkdienst - gaat vooral het tweede deel van dit boek. In het eerste hoofdstuk

worden de ontwikkelingen van mensen met een verstandelijke beperking geschetst. Vanuit een medisch model, waarin mensen met een verstandelijke beperking worden beschouwd als patiënten en worden verzorgd in tamelijk gesloten instellingen, zijn we gegroeid naar een ondersteuningsmodel. Deze verandering van paradigma vraagt om een andere grondhouding in de benadering van mensen met een verstandelijke beperking. Die visie vraagt nog steeds heel wat doordenking en ontwikkeling. Het zou mooi zijn als een lokale kerkelijke gemeenschap investeert in die grondhouding en een nieuwe gewone aanpak.

goede ondersteuning begint met een sterke overtuiging: ze horen er volwaardig bij!

Overigens geldt dat ook voor veel professionele begeleiders. Begeleiden is een kunst! Zorgorganisaties zullen blijvend moeten investeren in het ontwikkelen van hun visie en het doorvertalen van deze visie naar de concrete praktijk. 'Naast mensen staan', zegt Philadelphia Zorg. Dat is fundamenteel anders dan voor mensen denken, laat staan hen apart zetten. Daar ligt ook de uitdaging voor een kerkgemeenschap. In een aparte bijdrage gaat Smit in op het pastoraat aan ouders. Hij staat stil bij het mensbeeld en de verwachting rond de geboorte van een kind. De geschonden verwachting? Hij wijst op presentie als de pastorale en diaconale rol van de geloofsgemeenschap.

Om present te kunnen zijn, is het van belang iets te weten over de leefwereld van mensen met een verstandelijke beperking. Dat geldt ook voor de communicatie met hen. Op een toegankelijke manier biedt Johan Smit veel goede informatie. In een apart hoofdstuk zoemt hij in op het beleid om mensen met een verstandelijke beperking volwaardig te laten participeren in een kerkelijke gemeenschap.

Het boekje leest vlot en kent veel voorbeelden hoe kerken beleid kunnen ontwikkelen om mensen met een verstandelijke beperking echt deel uit te laten maken van je gemeenschap, zoals de betrokkenheid bij het avondmaal. *Het was een mooie zondagmorgen. Na een jaar van denken en praten had de kerkenraad besloten om het te doen. En daar zat Herman dan, voor in de kerk, bij de tafel van de Heer. Op het blad van zijn rolstoel stond de schaal met avondmaalsbrood en Herman deelde het brood uit. Niet dat hij zelf iets kon aanreiken of er bij kon zeggen. De mensen moesten zelf pakken. Maar Hermans ogen vertelden het verhaal. Hij keek ieder persoonlijk aan en wees hen met zijn ogen op het brood: 'Neem en eet allen hiervan'. Een grote wens was in vervulling gegaan.*

Dit voorbeeld laat zien hoe mensen met een beperking kunnen participeren in het geheel van de eredienst.

Totale communicatie

In het tweede deel van het boek wordt vooral ingegaan op activiteiten en het handelen van een gemeente. Speciaal wordt aandacht geschonken aan de totale communicatie tijdens de eredienst. De cursus *Inclusief leren preken* is een aanrader voor alle predikanten, die te maken hebben met mensen met een verstandelijke beperking in hun gemeente. In meer of mindere mate zijn dat eigenlijk alle kerkgangers. Meer leren begrijpen van totale communicatie is derhalve van belang voor alle voorgangers, ongeacht of zij zich nu speciaal moeten richten tot mensen met een verstandelijke handicap of niet. Na zijn eerste aangepaste dienst vertelde een predikant me, dat hij bij de voorbereiding erg veel had geleerd. Daar maakte hij ook nu ook bij andere diensten gebruik van. Dat is wat Smit ook probeert aan te reiken.

Met het voorbeeld van een pastor brengt hij dat treffend onder woorden. *Deze voorganger heeft tot zijn schrik gezien dat bijna alle hoorders afhaken of in slaap vallen. Ze kunnen zijn woorden niet volgen. Met zweet in zijn handen en slechts met moeite heeft hij het einde van de dienst gehaald. Later realiseerde hij zich hoe moeilijk het is om mensen te bereiken die van woorden weinig begrijpen: je moet hen niet 'over God' vertellen maar je moet iets 'van God' met elkaar delen.*

Hoe leg je als voorganger belangrijke bijbelse begrippen uit, als er onder de hoorders mensen zijn met een verstandelijke beperking. Het gaat dan om begrippen als 'zonde' en 'genade', 'onrecht' en 'gerechtigheid', 'haat' en 'liefde'. Het *bijbels ABC* noemt Smit ze. Veel voorgangers hebben het er moeilijk mee om het *bijbels ABC* te vertalen in communicatie, die verstaanbaar is voor mensen met een verstandelijke beperking. Vaak zie je dat er voorbeelden en voorwerpen worden gebruikt om abstracte begrippen om te zetten. Desalniettemin blijven deze goede vondsten voor verstandelijk minder begaafde mensen toch nog vaak onbegrijpelijk. In de communicatie moet je voorbij de symbooltaal komen. Daar komt nog bij, dat veel bijbelverhalen zich in het verleden afspeelen: 'Mozes vertoefde op de berg'. De verleden tijd leeft niet voor mensen met een verstandelijke beperking. Dat is een extra factor, die in de communicatie voor hoofdbrekens zorgt. Smit pleit er voor om een lichamelijke basistaal aan te leren.

Lichaamstaal

Het kost weinig moeite met gebruik van lichaamstaal iemand uit te nodigen om mee te gaan koffiedrinken. Een hand die wenkt en intussen het gebaar makend van een kopje naar de mond. De klank 'hmm' maakt de uitleg

compleet. Maar zodra de theologie om de hoek komt, wordt het lastig. Voorgangers krijgen het gevoel hebben dat zij hun verstand moeten loslaten, zodra zij overschakelen op totale communicatie in een preek. Dat is doodeng. De bedoeling is slechts dat zij iets toevoegen. Lichaamstaal is de taal die je toevoegt aan de woordtaal. Dat maakt communicatie rijker, levendiger en begrijpelijker. Ter geruststelling: er zijn genoeg voorgangers, die van nature de gave hebben om lichaams- en signaaltaal te verbinden met hun woorden. Meestal staan zij bekend als 'goede prekers'.

lichaamstaal is de taal die je toevoegt aan de woordtaal

Dat Smit geen pleitbezorger is van het gebruik van de aloude kansel, waar de voorganger zijn lichaam vooral achter verschuilt, is dus niet verwonderlijk. Johan Smit heeft de totale communicatie verder uitgewerkt aan de hand van polaire begrippen ('heil' en 'onheil', 'genade' en 'zonde'). Zo vertaalt hij het *bijbels ABC*. Hij opent telkens met het perspectief brengende begrip. Als je in lichaamstaal hebt laten zien wat genade voor iemand betekent en wat genade is, weet je ook beter hoe zonde 'zonde' is. Wie een keer de taal heeft leren verstaan om voor mensen met een verstandelijke beperking te preken, zal ontdekken dat die communicatie ook in activiteiten voor verstandelijke begaafde mensen een verrijking betekent.

Nuttige tips

Ook rond andere onderdelen van de eredienst geeft Smit nuttige tips. Zo staat hij uitvoerig stil bij het gebed. De meeste voorgangers weten intuïtief dat zij in hun gebed moeten aansluiten bij de belevingswereld van hun hoorders. Vaak wordt er een inventarisatie gemaakt van soms de meest vreemde gebedsonderwerpen. Na de inventarisatie heeft de voorganger nog de opdracht om het gebed zo te formuleren, dat het voor de hoorders te volgen is. Beide opgaven stellen voorgangers voor stevige problemen. Het kan anders, met een geringe ordening en voorbereiding bijvoorbeeld met een zevenarmige kandelaar. Zo worden twee ordenende functie vervuld. De gebeden wordt tot zeven beperkt. En het is verbazend hoeveel begrip er bij mensen met een verstandelijke beperking bestaat voor het feit dat het, als alle kaarsen branden, 'klaar' is. Ten tweede helpt de kandelaar met het doen bezinken van de gebeden. Bij mensen met een verstandelijke beperking is er vaak een ernstige vertraging om onderwerpen te verwerken. Dingen die 'gebeuren', dringen maar langzaam door in het 'begrijpen' ervan. Het aansteken van een kaars, elke keer bij een nieuw gebed(sonderwerp)

geeft tijd voor de verwerking. Het kan dus anders.

Het is een misverstand te denken dat preken in totale communicatie voor mensen met een verstandelijke beperking soft en inhoudsloos zou moeten zijn. Het is zoals Piet, één van de hoorders zijn predikant eens toevoegde: "Een stevige preek graag!". Die conclusie is eigenlijk een mooie afronding. Preken voor mensen met een verstandelijke beperking is meer dan het in eenvoudige bewoordingen vertellen van het bijbelverhaal. Zulke 'echte preken' blijven ook bij gewoon begaafde mensen het best hangen. Zo gewoon mogelijk is een bijdrage om lokale kerkgemeenschappen te helpen mensen met een verstandelijke beperking zo gewoon mogelijk te laten participeren. Het boekje geeft uitstekende informatie en tips om een kerkgemeenschap dichterbij de leefwereld van mensen met een verstandelijke beperking te brengen. Voorgangers, ouderlingen, diakenen en vrijwilligers die in hun gemeente te maken hebben met mensen met een verstandelijke beperking hebben veel aan deze uitgave.

Jan Westert was directeur van PhiladelphiaSupport en is dat nu van ROC Menso Alting te Groningen. Zo gewoon mogelijk is te bestellen bij het ITS1 te Utrecht, info@its1.nl of bij de boekhandel ISBN:90-75585-15-2

‘Zoals een arm vertroostend om mij heen’

De liederen 150 t/m 153 uit het *Gereformeerd Kerkboek* staan niet voor niets bij elkaar. Ze vormen gevierde een blokje ‘klaagliederen’, liederen waarin het gaat om existentiële vragen, waarom, waartoe, wanneer. Gezang 153, ‘Zoals een arm vertroostend om mij heen’ van André F. Troost is een van dit viertal.

A. de Heer ■

In de eervorige aflevering van deze rubriek, *De Reformatie* van 14 april jl., schreef Jan Smelik over een ander lied uit deze reeks van vier, ‘Heer Jezus, duizend vragen’. Net als ‘Zoals een arm vertroostend om mij heen’, is het een lied van A.F. Troost. En ook het derde lied, ‘Wanneer ik zoek naar woorden’ (151) is van de hand van deze dichter. De drie liederen zijn te vinden in Troosts verzamelbundel *Zingende Gezegend* (Zoetermeer 1995) onder de nrs. 282 (‘Heer Jezus, duizend vragen’), 315 (‘Wanneer ik zoek naar woorden’; eveneens in *Zingend Geloven IV*) en 322 (‘Zoals een arm vertroostend om mij heen’). Wie Troost is, is te vinden in het genoemde artikel. Bij het schrijven van deze liederen speelde zijn jaren als predikant te Ermelo in de nabijheid van psychiatrisch centrum Veldwijk, een rol.

Vertroostend

Gezang 153 concentreert zich op heftige zaken: diepe vermoeidheid, eenzaamheid, moeilijke levensomstandigheden, gevoelloosheid (zie str. 1 r. 3-5), nacht en ontij, dood (str. 2, r. 5-6), ijzige angst, spookbeelden (str. 3 r. 1-4), uitzichtloosheid, eindeloze duisternis (str. 4 r. 2-4). Het is een rijtje waar je niet blij van wordt. Wie het herkent, uit eigen ervaring of van mensen die hem lief zijn, bespeurt hoe hopeloos het leven kan zijn. Het sterke van dit lied van Troost is dat hij niet tegen deze hopeloosheid ingaat. Het enige wat hij doet, is naast al deze gemoedstoestanden iets anders zetten, een arm om je schouders, lichtspel in het bladerdak, een stem. ‘Zoals een arm, vertroostend om mij heen, zo teder ligt uw liefde om mijn leven. Al is mijn hart zo hard gelijk een steen, Gij streelt mij zacht - uw vingers zijn een zegen.’ En: ‘... wees maar niet bang, als ik het wil, is zelfs de dood genadig’. En: ‘altijd als ik geen morgen meer verwacht, vraagt Gij vandaag het nog met U te wagen’.

Diabolus

Troost vermeldt in *Zingende Gezegend* dat het lied eventueel gezongen kan worden op de melodie van psalm 119. Eerder zou ik denken aan de melodie die Bernard Huijbers maakte bij de coupletten 64, 65 en 66 uit die psalm (‘Een smekeling zo kom ik voor uw troon’), in ons kerkboek te vinden bij gezang 174 (‘Zo vriendelijk en veilig als het licht’); deze melodie heeft de sfeer van intiemheid die past bij deze tekst. Eenzelfde intiemheid

en ingetogenheid is te vinden in de melodie waarmee het lied in *Zingende Gezegend* én in het *Gereformeerd Kerkboek* is gepubliceerd, nl. een melodie van Ad Verhage. Informatie over de achtergrond van Verhage is te vinden in de hierboven genoemde bespreking van lied 150.

De melodie die Verhage bij de tekst van Troost schreef staat in de phrygische modus, de toonsoort met de slottoon mi (hier de e), de toonsoort ook die vaak gebruikt werd (en wordt) voor klachten. Verhage gebruikt slechts de notenwaarden kwart en halve en dat levert, samen met het tekstritme een rustige beweging op. Samen met het verloop van de melodie krijgt het geheel een zeer ingetogen en intiem karakter. Het lied komt alleen op die manier, zeer ingehouden gezongen tot zijn recht, passend bij het subtiele evenwicht van een moment van vrede in een keihard bestaan.

De melodische lijn ontrolt zich tussen c¹ en e², een ruime omvang dus. Het ritme beweegt zich vanuit de halve noot. In elke regel wordt dat even doorbroken door een kort moment van driedeligheid, namelijk bij elke halve noot en de daaropvolgende kwart. Dat element zal bij het aanleren even goede aandacht nodig hebben. De slotregel biedt een eigen kleine geniepigheid, namelijk de diabolus in musica. Deze ‘duivel in de muziek’ is de overmatige kwart (hier f-b), een interval dat als bijzonder dissonant wordt ervaren. Dit melodisch duiveltje komt hier niet letterlijk voor, maar kleurt de slotregel wél; velen zullen het lastig vinden om na de b (‘Gij streelt mij...’) de f (...uw vin-gers...) goed te treffen. Laat in dat geval de tweede helft van de regel (‘...uw vin-gers zijn een zegen’) eerst een paar keer apart zingen.

In de *Aanvullende begeleidingsbundel* bij het *Gereformeerd Kerkboek* (Dirk Zwart) is een bijzonder mooie zetting bij het lied te vinden.

Drukfout

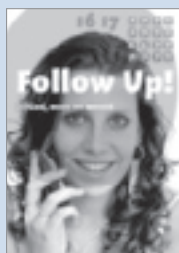
Bij de druk van dit lied in het *Gereformeerd Kerkboek* heeft het zetduiveltje toegeslagen. In de melodie van r. 3 staat een storende fout; boven de lettergrepen van het woorden ‘al-leen’ staan de noten g en een f, maar het moeten een f en een e zijn. De melodie van r. 3 is dus: e e e d e f g a f e.

Anje de Heer is musicus en publicist liturgie en kerkmuziek. Zij verzorgt voor de deputaatschappen Eredienst en Kerkmuziek het Steunpunt Liturgie.

Kennismaken met Follow Up!

Een nieuw catechesejaar: een nieuwe methode?

Een nieuw catechesejaar staat voor de deur. Een mooie gelegenheid om te starten met een nieuwe catechesemethode: Follow Up!

In de zomer van het vorige jaar verschenen de eerste delen van de catechesemethode Follow Up!, een methode die bestemd is voor catechisanten uit de gereformeerde traditie. Follow Up! is een frisse methode. Eén die theologisch en didactisch goed in elkaar zit en past bij de leefwereld van jongeren. Inmiddels is er voldoende materiaal ontwikkeld om een catechesejaar voor elke groep te vullen. Een paar honderd catechesegroepen werken momenteel al met Follow Up! en de productie van modules gaat nog steeds door. Tijd voor de ontwikkelaars om predikanten, catecheten en catechesecommissies kennis te laten maken met deze leeromgeving via een regiobijeenkomst in de buurt.

De regioavonden zijn op:

- maandag 7 mei 2007. Start: 19.30 uur. Locatie: GKV kerkgebouw Het Baken, Trompstraat 2, **Ommen**.
 - dinsdag 8 mei 2007. Start: 19.30 uur. Locatie: CGK Ichthuskerk, Grote Haag 154, **Amersfoort**.
 - woensdag 9 mei 2007. Start: 19.30 uur. Locatie: CGK Moriakerk, Laan te Blothinge 2a, **'s-Gravenhage-Rijswijk**.
 - donderdag 10 mei 2007. Start: 19.30 uur. Locatie: GKV kerkgebouw De Hoeksteen, Middelwijk 148, **Drachten**.
 - maandag 14 mei 2007. Start: 19.30 uur. Locatie: NGK kerkgebouw De Open Hof, Sleutelbloemstraat 1, **Assen**.
- Meer informatie is te vinden op : www.follow-up.nu

Follow Up! is ontwikkeld op initiatief van de Gereformeerde Hogeschool, Buijten & Schipperheijn *Motief* en EB-media, met betrokkenheid van Steunpunt Gemeenteopbouw.

Persberichten

Samenkomsten Ameland

Dringend herhaald verzoek voor broeders die willen voorgaan in de zondagse samenkomsten. Betreft 27 mei, 8, 15 en 22 juli, 12, 19 en 26 augustus. Voor genoemde data is nog geen opgave, bij geen aanmelding zijn er deze zondagen geen samenkomsten. Ook voor de maanden september en oktober is opgave van harte welkom. Secretaris: J. Holtvoort, Weegbree 55, 7711 NB Nieuwleusen. Tel: 0529-485523. B.g.g.: 06-12596311. E-mail: j_holtvoort@hetnet.nl

Zendtijd voor kerken

Op Hemelvaartsdag D.V. donderdag 17 mei wordt een kerkdienst uitgezonden van de Gereformeerde Kerk vrijgemaakt in Grootegast (Radio 5, 20.02 uur). Pastor R. Sietsma spreekt over het thema 'Hij ging maar bleef toch!' De samenzang in de dienst wordt begeleid door organist P. van Assen.

HOOFDREDACTEUR:

Prof. Dr. B. Kamphuis

EINDREDACTEUR a.i.:

Dr. A.L. Th. de Bruijne

OVERIGE REDACTIELEDEN:

Dr. E.A. de Boer, Prof. dr. S. Griffioen,
Drs. I.D. Haarsma, Prof. Dr. G. Kwakkel,
Drs. B. Luiten, J. Westert.

MEDEWERKERS:

J.J.D. Baas, J.M. de Jong, Ds. G. Riemer,
Dr. J. Smelik, Drs. H. Veldman

BESTUURSLEDEN STICHTING

DE REFORMATIE:

A. Verhoeff (voorzitter),
Drs. B. Bos (secretaris),
F.H. Haveman (penningmeester)

BLADMANAGEMENT:

Mevrouw M.T. Kremer
Scholma Druk bv, Postbus 7
9780 AA Bedum, tel. 050 3013636

Alle stukken voor de redactie bij voorkeur per

E-mail: reformatie@scholma.nl, ingeval per post via bovengenoemde postbus.

Uitgever: Print Media bv, Bedum

Technische realisatie:

Scholma Druk bv, Bedum

ADMINISTRATIE EN

ADVERTENTIES:

Scholma Druk, postbus 7,
9780 AA Bedum.

Telefoon: 050 - 3013636.

Fax: 050 - 3012732

(o.v.v. Reformatie).

E-mail: reformatie@scholma.nl

Aanlevering advertenties in overleg.

ING Bank: 66.30.92.620

ABONNEMENTSPRIJZEN:

€ 49,95 per jaar
studenten € 19,50;
buitenland € 130,00

- abonnementsjaar loopt van 1 januari t/m 31 december
 - opzegging van het abonnement dient 1 maand voor aanvang van het nieuwe abonnementsjaar schriftelijk of per e-mail te geschieden (voor 1 december)
- Losse nummers € 1,50 (incl. porto).

De Reformatie is op Daisy cd-rom verkrijgbaar bij de Chr. Blindenbibliotheek voor blinden en slechtzienden. Tel. (0341)-565477.

ADVERTENTIES (acquisitie en verkoop):
J. Hoogenboom, tel. 050-4091204,
fax 050-4091252
e-mail: info@hoogenboom-communicatie.nl

Contracttarief op aanvraag.

Zonder schriftelijke toestemming van de uitgever is het niet toegestaan artikelen uit dit blad over te nemen.

Web: www.dereformatie.nl
ISSN 0165-5191

INVENTARIS

vertrouwd verzekerd

speciale verzekeringen voor kerken, zorginstellingen en monumenten

De premie is laag en de dekking is hoog.
Wat wil je nog meer?

Postbus 500 5240 AM Rosmalen www.donatus.nl tel. 073 - 5221700

Geef

deze kinderen een kans

Tessema - 8 jaar

Anuradha - 3 jaar

SponsorKind

De ouders van Tessema en Anuradha zijn straatarm. Ze verdienen niet genoeg om voor hun gezin te kunnen zorgen. Met uw hulp kunnen wij hen een dagelijkse maaltijd geven en krijgen zij onderwijs. Samen met u geven we hen de kans op een goede toekomst. Tessema en Anuradha zijn geen uitzondering. Help ons helpen. Dat kan al voor € 22,50 per maand.

Voor meer informatie: www.redeenkind.nl

Tel. 038 - 460 46 48 • E-mail: info@redeeenkind.nl • Postbank 1599333 • Zwolle

Verschenen

HANDBOEK GKV 2007

Met jaaroverzicht van 2006
door ds J.H. Kuiper

Verkrijgbaar bij de boekhandel
of bestel via internet:
www.gkvhandboek.nl

€ 11,50

Heeft u problemen bij het
opvoeden van uw kind of is
de relatie tussen u en uw kind
verstoord? Neem dan contact
op met SGJ Toegang.

OPVOEDEN
is mensenwerk

SGJ
Christelijke Jeugdzorg

Professionele hulp voor christenen

033 - 475 33 00
www.sgj.nl